

Godinu dana od donošenja Zakona o korišćenju obnovljivih izvora energije – status pravnog okvira

U aprilu mesecu prošle godine istovremeno su doneti i stupili su na snagu Zakon o korišćenju obnovljivih izvora energije („ZOIE“) i Zakon o izmenama i dopunama zakona o energetici („ZOE“) kako bi se sistemski zaokružila oblast korišćenja obnovljivih izvora energije.

Do donošenja ZOIE materija korišćenja obnovljivih izvora energije bila je uređena ZOE i odgovarajućim podzakonskim aktima. Sama činjenica da je ovoj materiji sada posvećen poseban zakon govori o njenom značaju i opredeljenosti zakonodavaca da poštujući sveopšte okolnosti u ovoj oblasti na celovit način uredi korišćenje obnovljivih izvora energije posebnim pravnim okvirom.

U skladu sa odredbama ZOIE u periodu od septembra 2021. godine do marta 2022. godine stupili su na snagu pravilnici, uredbi i odluke kojima se bliže uređuju odnosi učesnika u korišćenju obnovljivih izvora energije.

Kupac - proizvođač kao učesnik u korišćenju obnovljivih izvora energije

Kupac-proizvođač je nov institut koji je uređen i ZOIE i ZOE. ZOIE definiše kupca-proizvođača kao „Krajnjeg kupca koji je na unutrašnje instalacije priključio sopstveni objekat za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije, pri čemu se proizvedena električna energija koristi za snabdevanje sopstvene potrošnje, a višak proizvedene električne energije isporučuje u prenosni sistem, distributivni sistem, odnosno zatvoreni distributivni sistem“. Zbog toga kupac-proizvođač u skladu sa ZOE zaključuje ugovor o potpunom snabdevanju, odnosno ugovor o otkupu električne energije sa snabdevačem.

- Vlada Republike Srbije donela je Uredbu o kriterijumima, uslovima i načinu obračuna potraživanja i obaveza između kupca-proizvođača i snabdevača ("Sl. glasnik RS", br. 83/2021) koja je stupila na snagu 04.09.2021. godine.

Uredba o kriterijumima, uslovima i načinu obračuna potraživanja i obaveza između kupca-proizvođača i snabdevača uređuje pitanja koja se odnose na Kriterijume za obračun potraživanja i obaveza između kupca-proizvođača i snabdevača i uslove za sticanje statusa kupca-proizvođača; Način sticanja statusa kupca-proizvođača; Način sticanja statusa kupca-proizvođača koji nije domaćinstvo ili stambena zajednica i priključenje na prenosni, odnosno deo distributivnog sistema kojim upravlja operator prenosnog sistema; Način sticanja statusa kupca-proizvođača koji nije domaćinstvo ili stambena zajednica i priključenje na distributivni odnosno zatvoreni distributivni sistem električne energije; Način obračuna potraživanja i obaveza između kupca-proizvođača i snabdevača; Prestanak statusa kupca-proizvođača.

- Ministarstvo rudarstva i energetike donelo je Pravilnik o načinu vođenja registra kupca-proizvođača priključenih na prenosni, distributivni, odnosno zatvoreni distributivni sistem i metodologiji za procenu proizvedene električne energije u proizvodnom objektu kupca-proizvođača ("Sl. glasnik RS", br. 33/2022) koji je stupio na snagu 19.03.2022. godine.

Pravilnikom se uređuju pitanja koja se odnose na Način vođenja registra k-p; Unos podataka; Prilog 1 u Pravilniku čini Metodologija za procenu proizvedene električne energije u proizvodnom objektu kupca-proizvođača.

Čini se da se sa primenom ZOIE i navedenih podzakonskih akata, u praksi, u ovom segmentu najdalje otišlo s obzirom na to da javno dostupne informacije ukazuju na to da je „Elektroprivreda Srbije“ 30.03.2022. godine zaključila prvi ugovor sa komercijalnim kupcem-proizvođačem „Gruner Serbian“ iz Vlasotinca i ovo je prvi primer kada kupac postaje i proizvođač električne energije iz obnovljivih izvora. Sledeći korak je priključenje elektrane na elektroenergetski sistem, koji je u obavezi da uradi operator distributivnog sistema, odnosno zatvorenog distributivnog sistema ili operator prenosnog sistema i upis krajnjeg kupca u Registar kupaca–proizvođača, koji time stiče status kupca-proizvođača. Detaljnije informacije se mogu pronaći na ovom linku:

<http://www.eps.rs/lat/vesti/Stranice/kupac-proizvodjac.aspx>

Ostali učesnici u korišćenju obnovljivih izvora energije

- Vlada Republike Srbije donela je Uredbu o kvoti u sistemu tržišne premije za vetroelektrane ("Sl. glasnik RS", br. 107/2021) koja je stupila na snagu 20.11.2021. godine.

Kvota za vetroelektrane odobrene snage 3 MW i više iznosi 400 MW. Kvota je predviđena samo za vetroelektrane i to određenog kapaciteta tako da nije poznato koji su planovi za ostale tehnologije, odnosno da li će se kvote određivati za druge tehnologije. ZOIE predviđa da „kvote predstavljaju ukupnu odobrenu snagu elektrana u MW ili električnu energiju u MWh za koje se mogu steći tržišne premije, odnosno fid-in tarife.

S obzirom na to da se uredbom predviđa kvota u sistemu tržišne premije za vetroelektrane korisno je napomenuti da ZOIE definiše tržišnu premiju kao „Vrstu operativne državne pomoći koja predstavlja dodatak na tržišnu cenu električne energije koju korisnici tržišne premije isporuče na tržište i koja se određuje u evrocentima po kWh u postupku aukcija“, a fid-in tarifu kao „Vrstu operativne državne pomoći koja se dodeljuje u obliku podsticajne otkupne cene koja se garantuje po kWh za isporučenu električnu energiju u elektroenergetski sistem u toku podsticajnog perioda.“

- Agencija za energetiku Republike Srbije je u skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjima donela dana 25.11.2021. godine Odluku kojom se predviđa da je maksimalna otkupna cena za vetroelektrane odobrene snage veće od 3MW 5.568 €/KWh.

S obzirom na to da su Uredbom o kvoti u sistemu tržišne premije za vetroelektrane propisane kvote za vetroelektrane Agencija za energetiku Republike Srbije odredila je navedenu maksimalnu otkupnu cenu za vetroelektrane. To će biti najviša početna cena za nadmetanje na aukcijama, tačnije ponuđači će verovatno davati ponude koje su niže od ovog iznosa.

Javno dostupne informacije ukazuju na to da ovako određena maksimalna cena ne zadovoljava potrebe investitora vetroelektrana. Detaljnije informacije se mogu pronaći na ovom linku:

<https://www.politika.rs/sr/clanak/493776/Nova-otkupna-cena-za-struju-iz-vetra-nije-po-volji-investitora>

- Vlada Republike Srbije donela je Uredbu o tržišnoj premiji i fid-in tarifi ("Sl. glasnik RS", br. 112/2021) koja je stupila na snagu 04.12.2021. godine.

Uredba o tržišnoj premiji i fid-in tarifi detaljnije uređuje pitanja koja se odnose na Elektrane koje su predmet tržišne premije i fid-in tarife; Tržišnu premiju, Fid-in tarifu i referentnu tržišnu cenu; Postupak aukcije; Obaveze ovlašćene ugovorne strane; Status privremenog povlašćenog proizvođača; Status povlašćenog proizvođača električne energije kao i modele bankarskih garancija koje se obezbeđuju u postupku aukcija i za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije.

ZOIE podsticajne mere definiše kao „Instrumente ili mehanizme podrške proizvodnji energije iz obnovljivih izvora energije“.

Uredba o tržišnoj premiji i fid-in tarifi predviđa da će se podsticaji dodeljivati kroz sistem tržišne premije – za elektrane snage veće od 500 kW odnosno vetroelektrane snage veće od 3 MW, i kroz fid-in tarife – za elektrane snage manje od 500 kW odnosno vetroelektrane snage manje od 3 MW.

Podsticaji se ostvaruju kroz proces aukcija koje će sprovesti Ministarstvo rudarstva i energetike.

Uredba uređuje dvosmernu premiju na način da se isplaćuje u visini razlike između cene postignute na aukcijama i referentne tržišne cene za isporučenu električnu energiju. Referentna cena određuje se u skladu sa cenom ostvarenom na tržištu za dan unapred na SEEPEX berzi.

Premija se isplaćuje vlasnicima elektrana koji su izabrani na aukcijama samo ako je cena postignuta na aukciji veća od referentne cene, a visina zavisi od razlike između ove dve cene. U situaciji, kada je referentna cena veća od cene postignute na aukciji, vlasnik elektrane dužan je da plati ovlašćenoj ugovornoj strani razliku između ostvarene cene i referentne cene.

Do sada nije sprovedena nijedna aukcija.

- Vlada Republike Srbije donela je Uredbu o modelu ugovora o tržišnoj premiji ("Sl. glasnik RS", br. 112/2021) koja je stupila na snagu 04.12.2021. godine.

Uredba o modelu ugovora o tržišnoj premiji detaljnije uređuje pitanja koja se odnose na model ugovora o tržišnoj premiji koji sadrži podatke o ugovornim stranama; prava i obaveze ugovornih strana; predmet ugovora; visinu i podatke o tržišnoj premiji; podatke o mogućim plaćanjima ovlašćenoj ugovornoj strani ukoliko referentna tržišna cena prelazi unapred određenu visinu; vrstu i kapacitet elektrane; podsticajni period i rok zaključenja ugovora; razloge za raskid ugovora; način rešavanja sporova kao i druge elemente utvrđene ovom uredbom. Uredba takođe predviđa Prilog 1 uz Model ugovora o tržišnoj premiji električne energije koji čini Ugovor o stupanju u projekat i Prilog 2 koji čini Formula za obračun naknade za raskid ugovora o tržišnoj premiji.

Podsticajni period traje 15 godina od dana prve isplate tržišne premije ili negativne premije. Kako do sada nije sprovedena nijedna aukcija tako do sada nije zaključen nijedan ugovor o tržišnoj premiji.

- Vlada Republike Srbije donela je Uredbu o visini posebne naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije u 2022. godini ("Sl. glasnik RS", br. 10/2022) koja je stupila na snagu 29.01.2022. godine.

Ovom uredbom utvrđuje se visina posebne naknade za podsticaj u 2022. godini koja se izražava u din./kWh i iznosi 0,437 din./kWh. Prema ZOIE: „Svi krajnji kupci električne energije dužni su da plaćaju naknadu za podsticaje povlašćenih proizvođača u skladu sa ovim zakonom, osim u slučajevima utvrđenim ovim zakonom“. Ostaje da se vidi kako će se urediti prikupljanje naknada za isplatu tržišne premije i fid-in tarifa po sadašnjem pravnom okviru.

Zaokruživanje pravnog okvira

ZOIE predviđa da će se dodatno podzakonskim aktima urediti pitanja vezana za preuzimanje balansne odgovornosti, unutar dnevno tržište; biogoriva odnosno obnovljivi izvori energije u saobraćaju i niz drugih pitanja koja su značajna za neposrednu primenu određenih delova ZOIE u praksi.

Ukupan podzakonski okvir koji je potreban za sveobuhvatnu primenu ZOIE u praksi nije zaokružen, a javno dostupni podaci ukazuju na postojanje razmimoilaženja u pristupu prema primeni postojećih rešenja ZOIE između Ministarstva rudarstva i energetike i Elektroprivrede Srbije, Elektromreže Srbije, i Agencije za energetiku. Detaljnija informacija se može pronaći na ovom linku:

https://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/eps-ems-i-aers-od-ministarstva-traze-promenu-statusa-za-oie_1304476.html